

Kulturdepartementet
Ku2017/02516/DISK

Yttrande över betänkandet Transpersoner i Sverige – Förslag för stärkt ställning och bättre levnadsvillkor (SOU 2017:92)

Kulturdepartementet har genom remiss bjudit in Stockholms läns landsting att yttra sig över betänkandet Transpersoner i Sverige – Förslag för stärkt ställning och förbättrade levnadsvillkor (SOU 2017:92).

Stockholms läns landsting välkomnar utredningens ambitiösa och omfattande genomgång av transpersoners livsvillkor och har med intresse tagit del av de förslag som läggs fram. Utredningen bidrar till att öka kunskapen om transpersoners situation ur ett flertal perspektiv och kommer att vara till nytta för den redan pågående utvecklingen av hälso- och sjukvården för transpersoner i Stockholms läns landsting.

Landstinget ser positivt på utredningens ambition att sätta transpersoners livsvillkor i relation till de mänskliga rättigheterna. Detta överensstämmer med landstingets mål och arbete mot diskriminering och för jämställdhet och jämlikhet i hälsa och vård och förstärkning av patientens rättigheter. Landstinget instämmer även i utredningens generella slutsats att arbetet för att förbättra transpersoners levnadsvillkor bör stärkas på ett strukturellt plan och att samordning på nationell nivå behöver utvecklas.

DEL I Transpersoners levnadsvillkor

Generella synpunkter

Landstinget är medvetet om att transpersoner har ett sämre fysiskt och psykiskt hälsoläge jämfört med genomsnittsbefolkningen och att det finns skillnader i hälsa bland individer inom gruppen och hos individen under olika faser i livet. Landstinget anser oavsett det, att det finns relativt god kunskap kring transpersoners hälsa och behov i Sverige idag. Denna kunskap bör kontinuerligt komma landstingen till del. Det är

eftersträvansvärt att landstingen framöver arbetar likartat med ett tydligt nav i arbetet. Om inte, kan bristande utbyte av kunskap och erfarenheter kring vad som är verksamt leda till suboptimalt bemötande och motverka möjligheten att uppnå jämlik hälsa och vård över landet.

Stockholms läns landsting välkomnar utredningens förslag om att fler myndigheter får ett strategiskt ansvar och ett ökat stöd från redan befintliga myndigheter med samordnande ansvar. Landstinget efterfrågar kunskapsstöd och metodologiska insatser kring aktiva åtgärder, hantering av kränkningar på arbetsplatsen samt stöd i att effektivisera administrativa rutiner för att bättre möta medarbetare med transidentitet(er). Det finns ett behov av att nå ut brett till hälso- och sjukvården på ett effektivt sätt och därför menar landstinget att det framförallt finns behov av en sammanhållen nationell kunskapsstruktur för att stödja hälso- och sjukvårdens arbete för transpersoner.

5.7.3 Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR)

Stockholms läns landsting ser liksom utredningen ett behov av att få ökad kunskap om förekomsten av hiv och STI (sexuellt överförbar infektion) bland transpersoner för att kunna utveckla det sjukdomsförebyggande och hälsofrämjande arbetet. Landstinget ser dock svårigheter med att inkludera transpersoner i den befintliga hiv-och STI-statistiken, bland annat på grund av att "transperson" inte är ett entydigt begrepp. Landstinget menar därför att förekomsten av hiv och STI bland transpersoner behöver kartläggas, bland annat med hjälp av riktade enkäter eller intervjustudier.

I Stockholms läns landsting pågår arbete med att ta fram en handlingsplan för arbete med SRHR och i denna kommer ett hbtq-perspektiv att integreras.

7 Transpersoners psykiska hälsa

Landstinget har i den regionala planen för arbetet med psykiska hälsa, utifrån överenskommelse mellan staten och SKL, inkluderat hbtq-personer och särskilt uppmärksammat transpersoner. Den psykiatriska vården skulle vara hjälpt av ökad kunskap om transpersoners hälsa och ohälsa. Den behöver fortsatta kompetenshöjande insatser rörande bland annat vård och behandling och bemötande. Insatser som görs bör vara evidensbaserade, något som sannolikt underlättas om det finns en nationell samordning av sammanställning och spridning av kunskap.

Stockholms läns landsting instämmer med utredningen i förslaget att transperspektivet bör ingå i den nationella handlingsplanen för suicidprevention och i den nationella ANDT-strategin. Detta skulle stödja det regionala arbetet inom dessa områden.

8 Bemötande inom hälso- och sjukvården samt social omsorg

Stockholms läns landsting instämmer i utredningens slutsats att det finns brister när det gäller kunskap om och bemötandet av transpersoner i hälso- och sjukvården. Landstinget arbetar aktivt på flera olika nivåer med att motverka dessa brister. En satsning har gjorts på att integrera hbtq-perspektivet i centrala styrdokument och kunskapshöjande insatser genomförs med fokus på kompetens, synliggörande och bemötande av hbtq-personer. Landstinget driver en diplomeringsutbildning för vårdverksamheter med fokus på hbtq och normkritiskt förändringsarbete i vården. I denna utbildning belyses transfrågor särskilt och verksamheter som möter många transpersoner har prioriterats i utbildningen.

10 Transpersoners situation på arbetsmarknaden

Stockholms läns landsting instämmer i utredningens bedömning att det finns alltför få studier som belyser transpersoners situation på arbetsmarknaden. Direkt berörda myndigheter, t.ex. Diskrimineringsombudsmannen, handhar inte konkret stöd eller material i att hantera frågan som arbetsgivare. Landstinget har tagit fram en egen skrift utifrån egna identifierade behov i organisationen, men välkomnar mer stöd från berörda myndigheter i hur vi kan agera för att utgöra en tryggare och mer attraktiv arbetsplats för transpersoner.

Landstinget välkomnar också utredningens ställningstagande kring att det bör finnas tydliga rutiner för hur arbetsgivare tar hand om situationer där kränkningar förekommit. Landstinget har idag rutiner kring detta men skulle välkomna ett fördjupat metodstöd i denna fråga.

Landstinget vill särskilt uppmärksamma avsnittet som berör utfärdande av "ny" legitimation för personer som genomgår juridiskt könsbyte efter en könsbekräftande behandling. Landstinget har vid upprepade tillfällen frågat Socialstyrelsen hur rutinerna för utfärdande av "ny" legitimation kan formaliseras för att bli mer enhetliga. Landstinget hoppas att dessa rutiner kan formaliseras och förenklas så att det blir enklare för medarbetare med legitimationer att fortsätta sina anställningar efter att ha beviljats nytt personnummer.

Vad gäller rekrytering lyfter utredningen problemet att många arbetsplatser redan i rekryteringssystemen kräver att personer ska kategorisera sig som män eller kvinnor. Landstinget har sedan många år ett tredje alternativ "annat" som valbart alternativ. Samma alternativ finns i andra medarbetarrelaterade dokument såsom medarbetarundersökningen, rekrytering av sommarungdomar, enkäter osv. Landstinget önskar dock att det fanns en större konsensus kring vad som ska stå som alternativ. En del aktörer använder "annat", medan andra använder "transperson", "icke-binär" osv. Detta gör att jämförelser blir svåra att göra och hindrar att stora arbetsgivare kan skapa en samsyn kring vilken typ av rekryteringar som lockar/inte lockar transpersoner.

14.1 Journalsystem

Frågan om hur hälso- och sjukvårdens journalsystem fungerar för transpersoner är nära sammankopplad med personnummersystemets uppbyggnad. Stockholms läns landsting har inom ramen för befintliga journalsystem försökt att tillgodose transpersoners behov, men att göra ändringar i nuvarande system är komplicerat och medför kostnader. Det är därför önskvärt att frågan tas upp och diskuteras på nationell nivå och landstinget välkomnar utredningens förslag att uppdra åt Socialstyrelsen att genomföra en nationell kartläggning av befintliga rutiner för journalföring.

14.7 Administrativa problem för personer som ändrat juridiskt kön

Stockholms läns landsting välkomnar en statlig utredning avseende personnummer. Införandet av ett tredje personnummer avseende kön, alternativt ett personnummersystem med annan uppbyggnad torde underlätta för transpersoner som arbetstagare och patienter. Landstinget vill dock samtidigt lyfta värdet av att enkelt kunna få fram könsuppdelad statistik för till exempel analys av löner ur ett jämställdhetsperspektiv.

14.9 Transpersoner i statistiken

Landstinget instämmer i behovet av en utredning av hur icke-binära personer kan inkluderas i befintliga statistiksystem. Det skulle vara önskvärt med en samsyn kring vilka alternativ till kön som bör användas i enkäter och undersökningar. Idag gör olika aktörer på olika sätt och förutom kategorierna "kvinna" och "man" används "transperson", "annat", "vet ej", "vill ej svara", "transidentifierad", "person med transerfarenhet"

m.fl. Detta gör att insamlad statistik blir svår att jämföra och det bidrar till bristande kunskaper om gruppen.

DEL II Den könsbekräftande vården

Landstinget instämmer i utredningens uppfattning att det idag är skillnader i den transspecifika vården beroende på var i landet patienten bor. Den nationella kunskapssamordning som föreslagits ovan, skulle med fördel kunna arbeta med spridning av de nationella kunskapsstöden kring vård och behandling av patienter med könsdysfori.

Idag är det de enskilda transteamerna som i hög grad står för kunskapsspridning, vilket är resurskrävande och tar av tid som skulle behövas för att arbeta med patienter. Samtidigt är kunskapsspridning av yttersta vikt eftersom den gör att vårdkedjan kring dessa patienter fungerar bättre vilket i sin tur ökar möjligheterna för att rätt patienter kommer till den transspecifika vården. Med en nationell kunskapssamordning för god vägledning av vård och behandling ökar sannolikt också möjligheten att få fram evidensbaserade metoder, eftersom forskning som bedrivs ute i landet då får en självklar samlad mottagare.

Den föreslagna överenskommelsen mellan staten och SKL, i syfte att göra den könsbekräftande vården mer jämlik över landet, bör vara kopplad till ett nytt statsbidrag för att inte försämra förutsättningarna för befintlig vårds kapacitetsutmaning.

Stockholms läns landsting anser inte att intersexfrågor med självklarhet bör inkluderas i hbtq-arbetet. Intersexvariationer är ibland kopplade till identitetsfrågor rörande kön, men den kopplingen finns inte alltid. För många personer med intersextillstånd är det ett rent medicinskt tillstånd utan koppling till identiteten. Landsting välkomnar ytterligare kunskapsstöd samt vägledning i evidensbaserade metoder för vård och behandling av intersextillstånd.